

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการจัดการพลังงานทดแทน ไบโอดีเซลในจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษา โครงการไบโอดีเซลชุมชนต้นแบบ กลุ่มแม่บ้านตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษากระบวนการของชุมชนในการจัดการพลังงานทดแทนไบโอดีเซลชุมชน ในพื้นที่ศึกษา ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการพลังงานทดแทนไบโอดีเซลชุมชนทั้งปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นตัวแปรสำคัญถึงการดำเนินงานการจัดการจัดการพลังงานทดแทน และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการผลิตไบโอดีเซลชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในการเก็บข้อมูลบริบททั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษาทั้งในด้านกายภาพ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการเก็บข้อมูลด้านสังคม และการสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ และกระบวนการของชุมชนในการจัดการทรัพยากรในชุมชน ที่ไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยสามารถอธิบายสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 กระบวนการของชุมชนในการจัดการพลังงานทดแทนไบโอดีเซลชุมชนหนองแก้ว

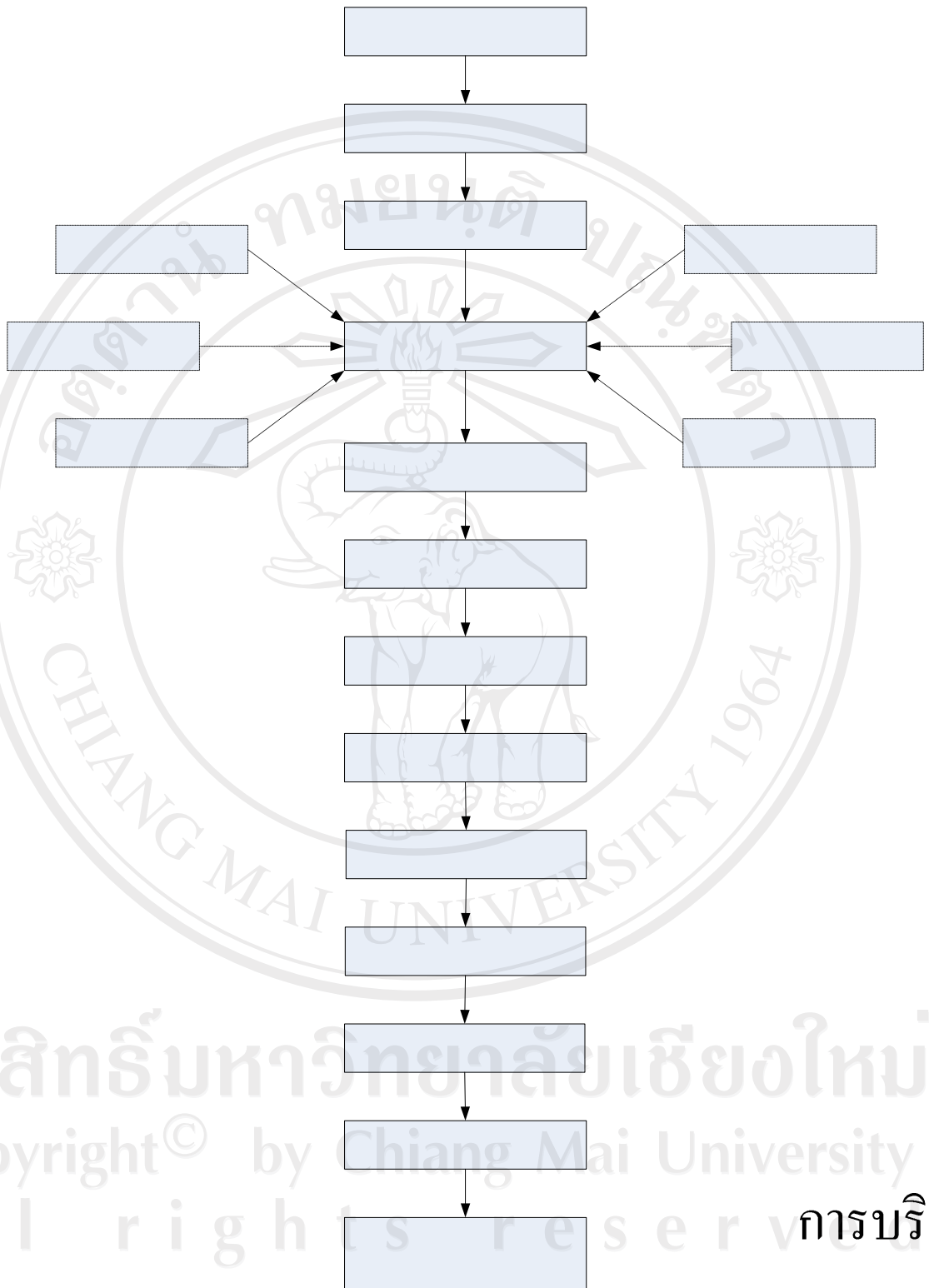
การจัดการพลังงานทดแทนไบโอดีเซลชุมชนหนองแก้ว จากการรวบรวม ข้อมูลที่ได้ นั้นมาพบว่า ชุมชนได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน และ กลุ่มพี่เลี้ยงที่ปรึกษา จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานของชุมชนนี้ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชนที่มีความเห็นร่วมกัน และได้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การหาวิธีการในการจัดการกับน้ำมันพืชที่ใช้แล้วให้กลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าในชุมชน และประเทศชาติที่กำลังเกิดวิกฤตเกี่ยวกับพลังงานน้ำมัน ดังที่ มนัส สุวรรณ (2539) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักในการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำไปใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อให้สังคมแต่ละสังคมเป็นสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งหลักการการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ วิธีการป้องกัน (Preventive Approach) การจัดการปัญหาที่ต้นเหตุ เน้นที่การจัดการมนุษย์ในฐานะที่เป็นตัวการสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม

หลักการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เป็นวิธีการรักษา (End-of-the-pipe or Clean-up) การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เมื่อชุมชนรู้ถึงปัญหาที่เกิดในชุมชนและ

วิถีทางที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นให้กลับมาเป็นประโยชน์กับชุมชนอีกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการป้องกันและรักษา ควบคู่กันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนหนองแก้ว

การวางแผนจัดการ และปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการ ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมการวิเคราะห์ วางแผนงานการจัดการนั้น คือกลุ่มแกนนำอบต. หนองแก้ว กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ และเมืองค์กรภายนอก คือ สถาบันวิจัยและพัฒนา พลังงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าร่วมการวางแผนงานของชุมชนตามที่ Agenda 21 กล่าวไว้ว่า การวางแผนชุมชน และการวางแผนสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน เป็นกระบวนการวางแผนเพื่อ กิจกรรมสาธารณะ ที่เน้นเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การวางแผนยุทธวิธีการให้บริการ จะ เน้น กระบวนการประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและตัดสินใจ ของชุมชนเป็น หลัก การวางแผนงานของชุมชนจึงจัดเป็นกระบวนการเตรียมการล่วงหน้า (Pro-active process) เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการดำเนินงานของชุมชนนั้นแม้ว่า จะมีอุปสรรคบ้าง ในด้านวัตถุดิบที่มีการผันผวนแต่ เดิมวัตถุดิบมีเพียงพอต่อการผลิต เนื่องจากกระแสของการใช้น้ำมันไบโอดีเซลมีมากขึ้น ตามการ ประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่เองก็ได้ผลิตจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้วและ นำไปใช้ในรถขนส่งมวลชนสาธารณะ จึงทำให้แหล่งวัตถุดิบในชุมชนหนองแก้วถูกทางเทศบาล นครเชียงใหม่มาซื้อไปในราคาที่สูงกว่า ดังนั้น ขั้นตอนในการรวบรวมน้ำมันพืชเก่าจึงต้องใช้ ระยะเวลาในการรวบรวมกว่าเดิม แต่ทางชุมชนก็มีได้คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่เพราะการผลิตและการ ใช้นั้น ทางชุมชนได้ใช้หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า มีวัตถุดิบมากหรือน้อยเพียงใดก็ผลิต น้ำมันไบโอดีเซลตามนั้น ความมีเหตุมีผล ใช้ตรรกะ ความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรมจึง ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมออกมาในแนวทางของเศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไรแต่อย่างใด แต่เป็น เศรษฐกิจพอเพียง ตามที่คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง มีว่า ความพอประมาณ เป็นความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล ของชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตเอง เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับ ระดับของความพอเพียงนั้น คือ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และสุดท้าย การมี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะ เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้ง ไกลและใกล้ ซึ่งทางกลุ่มไบโอดีเซลชุมชนต้นแบบเองนั้นก็ตั้งแผนการไว้เพื่อรองรับกับปัญหาที่ เกิดขึ้นล่วงหน้าสำหรับกรณีนี้อยู่แล้ว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

การบริหารจัดการ

แผนผังแสดงกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มไบโอดีเซลแม่บ้านตำบลหนองแก้ว

สถานที่

5.2 อภิปรายผล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการพลังงานทดแทนไบโอดีเซล ที่สำคัญในการเป็นพลังขับเคลื่อนของกลุ่มไบโอดีเซลหนองแก้วนี้ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ กลุ่มแกนนำอบต.หนองแก้ว และ สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ก่อเกิดเป็นภาคีภาพ (Partnership) ดังที่ แผนปฏิบัติการ Agenda 21(Agenda 21:2548) การวางแผนยุทธวิธีการให้บริการ เป็นวิธีการที่เทศบาลใช้เพื่อให้เกิดการประสานร่วมมือกันของประชาชน สถาบันต่างๆ และองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนและดำเนินการ วิธีการนี้อาศัยการทำงานร่วมกันของกลุ่มดังกล่าวและจะต้องสะท้อนหรือตอบสนองความต้องการ ค่านิยม และอุดมคติของผู้เกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย (Stakeholders) ในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้บริการซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น ในการวางแผนนี้มีประเด็น เกี่ยวกับ "วิสัยทัศน์ร่วม (Common Vision) " เกี่ยวกับ "กระบวนการแสวงหาภาคีหรือผู้มีส่วนร่วม (Buy in process)" ซึ่งเป็นการสร้างพันธะสัญญา ร่วมกันเพื่อดำเนินการให้บริการวิสัยทัศน์นั้น โดยใช้ความร่วมมือและการประนีประนอม เงื่อนไขดังกล่าวจะเอื้ออำนวยให้แผนบรรลุผล สำเร็จ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากปราศจากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นแล้วแผนก็ยากจะบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ต่างกัน และมีบทบาทต่างๆ กันในการวางแผน ดังนั้น แต่ละชุมชนจะต้องเน้นและให้ความสำคัญของขั้นตอนแรกนี้

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. สร้างจิตสำนึก ความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลังงานทดแทนให้เกิดในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่ยังไม่ทราบถึงประโยชน์ในการใช้พลังงานทดแทนไบโอดีเซล จัดเวทีชาวบ้านให้ชาวบ้านและเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้นำน้ำมันไบโอดีเซลและกลุ่มที่ยังไม่เคยใช้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น
2. ให้ชุมชนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐด้านการควบคุมการจัดการทรัพยากรในเขตพื้นที่ชุมชนอย่างใกล้ชิด จัดให้มีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง จัดทำเครือข่ายการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน กระจายทุกหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการจัดการทรัพยากรร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. จัดประชุมกลุ่มย่อยในชุมชนเพื่อให้ความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อดีและประโยชน์จากการใช้น้ำมันพืชที่ใช้แล้วเพื่อนำมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนไบโอดีเซล โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยโดยให้มีอาสาสมัครแกนนำ เช่น อสม. กลุ่มหนุ่มสาวของแต่ละหมู่บ้าน ครั้งละไม่เกิน 10

คน ให้ทุกคนร่วมกันทำกิจกรรมที่โรงผลิต มีการช่วยการดำเนินงานร่วมกับผลิตเดิม โดยให้ผู้ผลิตเป็นผู้ที่ถ่ายทอดกระบวนการผลิตและการดำเนินงาน ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของการใช้น้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว โดยมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ แสดงความคิดเห็น ใจซื่อซื่อใจ และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผล เพื่อจัดการกับปัญหาความรู้ความเข้าใจที่มีสาเหตุมาจากกระบวนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล

4. ประสานงานกับภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยเฉพาะองค์กรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้น้ำมันไบโอดีเซล เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงงานเอกชนที่มีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล โดยจัดตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านในตำบลเพื่อเข้าร่วมการอบรมดูงานตามสถานที่ต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ที่มีในแต่ละพื้นที่นั้นๆ และนำมาซึ่งการยอมรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปฏิบัติในชุมชนของตนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5. ควรจัดตั้งรูปแบบการดำเนินงานจากกลุ่มแม่บ้านมาเป็นรูปแบบของสหกรณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจ และสร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม ความเป็นเจ้าของร่วมกันให้มากยิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมของสมาชิกในการนำน้ำมันมาฝากขายเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและได้รับปันผลสำหรับสมาชิกในรูปแบบของน้ำมันไบโอดีเซลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ เพิ่มขึ้นมาอีก ซึ่งนอกเหนือจากนี้ควรให้มีกิจกรรมการหมุนเวียนกันมาดูแลโรงเรียนช่วยผู้ผลิตเดิมในการดูแลรักษาโรงเรียนเพิ่มความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันของชุมชน

6. สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นความการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินการการเปลี่ยนรูปแบบเป็นรูปแบบสหกรณ์เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเชิงลึก